

Foto: © European Union

Prabėgo penkeri metai dirbant Europos Parlamente. Baigiu savo pareigas ir grįžtu į Lietuvą, o sykiu ir į savo akademinę aplinką Vytauto Didžiojo universitete. Kas buvo svarbiausia šios kadencijos metu? Ko išmokau per juos? Ar pasikeičiau ir atsinaujinau kaip žmogus? Ko tikiuosi iš savo lietuvių kolegų, kurie bus EP po manęs? Pamėginsiu trumpai atsakyti į šiuos klausimus.

Šitie penkeri metai buvo laimingas ir prasmingas mano gyvenimo laikotarpis. Svarbiausia, ką jaučiuosi nuveikęs – tai mano įrodyta ištikimybė žmogaus teisėms ir darbas šiame bare, kuriuo tikiuosi nusiuntęs žinių kolegoms iš kitų šalių, kad lietuvis gali būti pasišventęs kovai už žmogaus teises visame pasaulyje – kad lietuvis gali nuosekliai ginti ne tik rytų europiečių teisę artėti prie ES, Ukrainos, Gruzijos ir Moldovos teisę tapti politinės Europos dalimi, bet ir Tibeto žmonių, Kinijos ir Rusijos disidentų, kastinės diskriminacijos Indijoje ir kitur, moderniosios vergovės bei priverstinio vaikų darbo Vidurio Azijoje aukų teises. Viliuosi, kad bus kas prisimins, kad buvo čia kolega iš Lietuvos, kuris neapsiribojo savo šalies ir regiono interesais, bet galvojo

apie žmogaus orumą, laisvę ir teises visame pasaulyje.

Ne paskutinėje vietoje buvo mano sąmoningos pastangos įtvirtinti kolegų galvosenoje, kad lietuvis politikas EP gali būti ne prastesnis už kolegas iš Vokietijos, Didžiosios Britanijos, Italijos ar Prancūzijos – kad mes mokame Europos kalbas ir laisvai galime debatuoti anglų kalba net greitoje ir intensyvioje diskusijoje, kad mes mylime Europą ir jos kultūros stebuklus, kad Lietuva turi gilių ir istoriškai net unikalių patirčių Europos politikos ir kultūros istorijoje.

Laimingiausios mano darbo dienos Europos Parlamente buvo šios:

- kada buvo priimtas mano parengtas 2011 m. EP metinis pranešimas dėl žmogaus teisių ir demokratijos padėties pasaulyje – šiame dokumente buvo prastumta ir juodu ant balto parašyta istorinė tezė, kad ES turi sukurti specialiojo įgaliojimo Tibeto klausimais pareigybę Europos išorės veiksmų tarnybos struktūroje;
- kada iš kalėjimo buvo paleisti Kazachstano žurnalistai, ku-

riuos aš ilgai ir nuosekliai gyniau ir rašiau vieną po kito laiškus tos šalies prezidentui ir ambasadai Vilniuje;

- kada iš kalėjimo buvo paleistas Michailas Chodorkovskis – žmogus, kurį gerbiu už savo principų neišsižadėjimą baisiomis kalėjimo sąlygomis ir kurį gyniau nuo pirmosios savo darbo EP dienos;
- kada surengiau Czesławo Miłoszo šimtųjų gimimo metinių iškilmingą paminėjimą EP – šitą padarėme mes, Lietuva;
- kada surengiau diskusiją-susitikimą su garsiausiu pasaulio sociologu ir savo mylimu bičiuliu bei knygos „Moralinis aklumas“ bendraautoriumi Zygmuntu Baumanu;
- kada surengiau Petro Gnieušo koncertą EP, kuriuo užbaigėme sėkmingą ir ryškų Lietuvos pirmininkavimą ES Tarybai (jo koncertas EP buvo mano svajonė nuo pirmosios mano darbo dienos Briuselyje).

Ko išmokau per šiuos metus? Ar pasikeičiau ir atsinaujinau kaip žmogus? Taip, neabejotinai taip. Išmokau būti kuklesnis ir mažiau akcentuoti save bei savo darbus – skirtingai nuo universiteto, kuriame geras profesorius yra žvaigždė studentų tarpe, didžiulėje politinėje institucijoje esi niekas, jei nemoki dirbti komandose ir susitarti su kolegomis. Išmokau derėtis. Įvaldžiau kompromiso meną – jo niekada nebuvo perpratęs anksčiau, nes pernelyg pasikliau savo tiesomis ir profesionalumu akademinėje sferoje. Supratau, kokia yra susitarimo vertė, ypač kai ji sunkiai pasieki.

Pradėjau labai branginti nedideles praktines pergales laimint ko-

legų supratimą ir palaikymą klausimais, kurie tarsi atrodo antraeiliai, o iš tikrųjų gali lemti žmonių ir šalių likimą. Galiausiai iš knygiaus ir atitrūkusio humanitaro, turinčio įdomių nuomonių ir įžvalgų apie politiką, bet besikratančio visų praktinių ir žemiškų dalykų, tapau tikru politikos profesionalu – ne tik geresniu komentatoriumi ir analitiku, bet ir įstatymų skaitytoju, interpretatoriumi ir rengėju.

Pagaliau išmokau prancūzų kalbą, kuria anksčiau galėjau viso labo tik šiek tiek paskaityti su žodynu. Pradėjau rimtai mokytis italų kalbos. Tad esu dėkingas likimui už šiuos metus, kad galėjau patobulėti ir daug ką suprasti – ne kaip profesorius ir gyvenimo mokytojas, o kaip jį sugeriantis ir viskuo besistebintis mokinys.

Ko tikiuosi iš savo lietuvių kolegų, kurie bus EP po manęs? Būčiau laimingas, jei patektų čia ne tik seni praktinės ir pragmatinės politikos vilkai, veteranai ir gudrūs sisteminiai žaidėjai, bet ir politiniai vizionieriai, svajotojai, Europos politiniai architektai ir žmogaus teisių gynėjai. ES yra neįsivaizduojama be savo minkštųjų galių, diplomatijos ir aktyvios veiklos siekiant tarptautiniais susitarimais ir demokratine kontrole pažaboti žmogaus orumo ir teisių mindymą Rusijoje, Šiaurės Korėjoje, Kinijoje, Irane, arabų šalyse. Man itin svarbu, kad mūsų nelaikytų tipiška nedidele šalimi, kurią domina tik ji pati, jos saugumas ir gerovė. Saugumas ir gerovė ES ir demokratiame pasaulyje kuriami kartu, todėl noriu, kad būtume tarp jo aktyviausių kūrėjų, o ne tik vartotojai.

Svajuoju, kad mano kolegos įtvirtintų Lietuvą kaip nebe naujokę, o patikimą ir gerą ES narę – turinčią gerų idėjų, išmanančią Rusiją ir sėk-

2 Lietuva – ES dirigentė

3 Toli ir tuo pačiu arti

4 Kūrybinė pilnatvė

mingai nuspėjančią jos politikos logiką įtampos ir neramumų laikais, besidalinančią mūsų europietiškais jautrumais ir įsipareigojimais, gerbiančią žmogaus teises tiek pas save, tiek visame pasaulyje.

Leonidas Donskis

Penkeri metai Europos Parlamente

Kai artėjant 2009-ųjų Europos Parlamento rinkimams, kuriuose Lietuvos piliečiai kaip visateisiai ES šeimos nariai galėjo antrą kartą išsirinkti savo atstovus, Leonidui Donskiui buvo pasiūlyta užimti Lietuvos Respublikos liberalų sąjūdžio rinkiminio sąrašo lyderio poziciją, studentų ir knygų apsuptyje geriausiai besijaučiančiam filosofui tai buvo bene sunkiausias gyvenimo pasirinkimas. Tačiau šiandien, praėjus penkeriems metams ir skaičiuojant Leonido Donskio darbus Europos Parlamente, abejonių nekyla – sprendimas pasinerti į europinę politiką buvo teisingas.

Absolutus prioritetas – žmogaus teisės

Žmogaus teisės – tai sritis, kuriai darbo Europos Parlamente metu Leonidas Donskis skyrė neabejotinai daugiausia dėmesio. Pasirinkimas savo turimą patirtį ir kompetencijas panaudoti formuojant ir įgyvendinant būtent

EP žmogaus teisių politiką buvo dėsningas – dar iki tapdamas EP nariu, Leonidas Donskis visuomeninėje ir akademinėje veikloje aktyviai reiškėsi kaip principingas žmogaus teisių gynėjas, žinoma, naudodamas ne politinius instrumentus. Jo praeities veikla nuo pirmųjų dienų Europos Parlamente buvo įvertinta Liberalų ir demokratų aljanso „Už Europą“ (ALDE) frakcijos – t.y. politinės grupės, į kurią Europos Parlamente L. Donskis pateko kaip liberalios pakraipos partiją atstovaujantis europarlamentaras. Jos sprendimu Leonidas Donskis ne tik buvo paskirtas dirbti Žmogaus teisių pakomitetyje bei itin savo darbotvarkė su pastaruoju susijusiame Vystymosi komitete, bet ir tapo visų Europos Parlamento liberalų – t.y. beveik devynių dešimčių daugumą ES šalių atstovaujančių EP narių – žmogaus teisių koordinatoriumi. Tai reiškė, kad trečia pagal dydį Europos Parlamento frakcija patikėjo Lietuvos europarlamentarui vadovauti savo veiklai prioritentinėje liberalams žmogaus teisių srityje.

Nuoseklus darbas gautose atsakingose pareigose bei jų suteikiami instrumentai netruko duoti apčiuopiamų rezultatų. Jau netrukus Leonidas Donskis nuo savo grupės ALDE buvo paskirtas prisidėti prie vieno svarbiausių šios srities ES dokumento ir pagrindinio EP dokumento – EP metinio pranešimo dėl žmogaus teisių padėties pasaulyje ir ES politikos šioje srityje – rengimo. Leonidas Donskis tapo šio dokumento šešėliniu pranešėju – t.y. atstovavo savo frakciją, teikė jos vardu pasiūlymus ir pataisas, dalyvavo derybose. Po metų, vėl rengiant analogišką dokumentą, L. Donskis antrą kartą buvo paskirtas šešėliniu pranešėju, o besibaigiant tretiesiems kadencijos metams jam buvo suteikta teisė ir atsakomybė tapti pagrindiniu EP metinio pranešimo dėl žmogaus teisių padėties pasaulyje bei ES politikos šioje srityje 2011 metais rengėju. Dokumentas turėjo ne tik įvertinti žmogaus teisių padėtį pasaulyje bei ES veiksmus žmogaus teisių srityje 2011 metais, bet ir pateikti rekomendacijas, kaip ES siekti

Leonidas Donskis, nuosekliai dirbęs Tibeto klausimu, 2013-ųjų rudenį susitiko su Dalai Lama XIV ir sulaukė Jo Šventenybės padėkos. Foto: © Nikolajus Lysenkovas

efektyvesnių rezultatų šioje prioritentinėje ES politikos sferoje. Tapti pagrindiniu strateginio EP dokumento rengėju – didžiausias pasiekimas europarlamentaro darbe, nes tai suteikia galimybę formuoti viso Europos Parlamento poziciją, į kurią vėliau privalo atsižvelgti kitos pagrindinės ES institucijos ir atitinkamai įgyvendinti ES politiką. Dėl teisės rengti tokius svarbius pranešimus Europos Parlamente verda užkulisinės kovos ir dažniausiai jas laimi didžiųjų EP frakcijų – konservatorių arba socialistų – atstovai. Tad pagrindiniu pra-

nešėju tapti liberalui – itin didelis tiek frakcijos, tiek asmeninis europarlamentaro pasiekimas bei kompetencijos atitinkamoje politikos srityje įvertinimas.

Pusmetį trukęs L. Donskio rengiamo pranešimo ruošimo ir priėmimo procesas baigėsi 2012-ųjų gruodį, kuomet Europos Parlamento plenarinėje sesijoje Strasbūre dokumentas buvo priimtas. Pasak L. Donskio, pagrindinio pranešėjo darbas jam tapo unikalia galimybe ES, jos politikams ir žmogaus teisių

Leonido Donskio iniciatyva Europos Parlamente buvo surengta kelios dešimtys renginių: konferencijų, seminarų, susitikimų, koncertų.

gynėjams išsakyti viziją pasaulio, kuriame valstybių bendradarbiavimas ir partnerystė visų pirma grindžiama visuotiniu pripažinimu, kad žmogaus gyvybės vertė, orumas ir teisės yra esminis valstybės civilizacijos ir patikimumo kriterijus, o žmogaus teisės nėra ir negali būti derybų objektas ar ekonomikos įkaitas.

Nors EP metinis pranešimas dėl žmogaus teisių padėties pasaulyje buvo neabejotinai pats svarbiausias L. Donskio kadencijos Europos Parlamente momentas, negalima pamiršti ir šimtų kitų dokumentų, kurių rengimo prisidėjo Lietuvos europarlamentaras. Tai ir šesėlinio pranešėjo darbas ruošiant EP dokumentus ar savo komitetų nuomones žmogaus teisių, užsienio politikos, vystomojo bendradarbiavimo srityse, beveik du šimtai parengtų ir inicijuotų Europos Parlamento rezoliucijų, skubai reaguojant į žmogaus teisių ir demokratijos pažeidimus visame pasaulyje, pusšimtis klausimų kitoms ES institucijoms, siekiant atkreipti pastarųjų dėmesį į neatidėliotųjų problemų sprendimą, laiškai ir kreipimaisi į žmogaus teises paminančių valstybių vadovus, jų diplomatus Briuselyje, siekiant išlaisvinti įvairiose pasaulio šalyse kalinius politinius kalinius ir t.t.

Nuoseklumas – tai kriterijus, kurį Leonidas Donskis taikė tiek savo darbams žmogaus teisių srityje, tiek siekė įtvirtinti Europos Parlamento žmogaus teisių politikos dokumentuose. Žmogaus teisių politikoje visoms ES institucijoms, pareigūnams ir politikams visuose lygiuose būtina kalbėti viena kalba, kelti tas pačias vertybes. Nuoseklumas būtinas ir vertinant žmogaus teisių situaciją pačioje ES, ir galiausiai – tuos pačius reikalavimus privalome taikyti

visoms trečiosioms šalims, su kuriomis siekiame vienokių ar kitokių santykių. Ekonominiai ar geopolitiniai interesai negali būti pagrindas nuolaidoms žmogaus teisių ir demokratijos srityje, nepaisant valstybės galios ir svorio tarptautinėje ekonomikoje ar politikoje.

Leonidas Donskis sąžiningai laikėsi šio principo ir buvo vienas aktyviausių europarlamentarų, 2009-2014 metų EP kadencijoje kėlusį Tibeto klausimą. Jis ne tik savo rengiamuose dokumentuose atvirai kritikavo pasaulyje vis didesnę ekonominę galią įgyjančią ir ne vieną politiką dėl ten vykstančių žmogaus teisių pažeidimų užsimerkti priverčiančią Kiniją, bet ir užmezgė itin artimus ryšius su Tibeto bendruomene Europoje bei šioje srityje dirbančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis, dalyvavo jų renginiuose ir mokymuose jauniems tibetiečiams, ne kartą susitiko su Dalai Lamos XIV atstovais, o 2013-ųjų rudenį ir su pačiu Jo Šventenybe, organizavo diskusijas ir kitas iniciatyvas Tibeto tema Europos Parlamente ir Lietuvoje, nominavo Tibeto žmogaus teisių gynėjų Sacharovo premijai už minties laisvę ir t.t.

Žmogaus teisių srityje dirbantiems politikams itin svarbūs patikimi informacijos šaltiniai, nes žmogaus teisių ir demokratijos vertybių nesilaikančių šalių oficialūs kanalai dažniausiai nepateikia tikrovės atitinkančių žinių. Nuolatinis darbas ir konsultacijos su žmogaus teisių srityje dirbančiomis nevyriausybinėmis organizacijomis ir tarptautiniais stebėtojais garantavo, kad Leonidas Donskis ir jo biuras nuolat buvo informuoti apie realią situaciją pažeidžiamuose pasaulio regionuose. Bendradarbiavimas su tokiomis

Pagalba ES dirigentei

Ne kiekvienam Europos Parlamento nariui tenka savo kadenciją eiti tuomet, kai jo šalis pirmininkauja ES Tarybai. Juo labiau tokią gyvenimo galimybę reikia vertinti, jei tavo šalis visos Europos šeimos dirigento poziciją užima pirmąsyk, kaip tai atsitiko 2013-ųjų antrąjį pusmetį pirmininkaujant Lietuvai. Būtent tokia laimė teko 2009-2014-ųjų kadencijos europarlamentarams, tarp jų ir Leonidui Donskiui. Kaip žinia, pirmininkavimas, nors dažnai suprantamas kaip vadovavimas visai Europos Sąjungai, visų pirma yra vienos iš trijų pagrindinių ES institucijų – ES Tarybos – darbotvarkės koordinavimas. Visgi tuo pačiu tai yra puiki galimybė prie sėkmingo šalies pasirodymo prisidėti ir visose kitose ES institucijose dirbantiems Lietuvos atstovams, visų pirma – europarlamentarams.

Visokeriopą pagalbą Lietuvai pirmininkavimo metu iškėlęs kaip baigiamąjį savo darbo Europos Parlamente užduotį, Leonidas Donskis į papildomus darbus įsisuko tiek Briuselyje, tiek Strasbūre, tiek Lietuvoje. Europarlamentarui ne kartą teko pabūti neoficialiu Lietuvos ambasadoriumi, atstovaujant savo šalį bei apie Lietuvos pirmininkavimo prioritetus, jos ES viziją bei patyrimus pasakojant vienos ar kitos ES šalies narės diplomatams, Europos liberalų šeimai priklausantiems politikams, įvairioms bendruomenėms, norinčioms susipažinti su Lietuva. Juk pirmininkavimas – tai ne tik ES politikos darbotvarkės koordinavimas, bet ir proga pristatyti Lietuvą.

Sekdamas Lietuvos pirmininkavimo darbotvarkę ir prioritetams, Leonidas Donskis Europos Parla-

Lietuvos pirmininkavimo renginius Europos Parlamente vainikavo L. Donskio surengtas Maestro Petro Geniušo koncertas.

mente surengė plataus pobūdžio renginį, skirtą išimtinai strateginei ES Rytų Partnerystės programos dalyvei – Ukrainos dienai. Į dviejų dalių aukšto lygio forumą, sudominusį ES ir nacionalinių valstybių institucijų, diplomatijos ir nevyriausybinių sektorių atstovus, tarptautinę žiniasklaidą, Leonidas Donskis diskusijai pakvietė tiek Ukrainos ir Rytų Partnerystės problematika besidominčius tarptautinius ekspertus, tiek pačius ukrainiečius: opozicinių partijų atstovus, intelektualus. Ukrainos dieną, likus pusmečiui iki lemtingų įvykių Maidane pradžios, Europos Parlamente mirgėjo geltonai-žydros Ukrainos vėliavos.

Rytų Partnerystė ES pirmininkavimo darbotvarkėje Leonido Donskio darbų sąrašė dominavo ir artėjant svarbiausiam pirmininkavimo įvykiui – Rytų Partnerystės viršūnių susitikimui Vilniuje. Leonidas Donskis drauge su intelektualais iš Lietuvos, Lenkijos, Ukrainos, Baltarusijos, Rusijos dalyvavo specialiaje forumo Vilniaus rotušėje, taip pat bene didžiausio masto Rytų Europos pilietinės visuomenės konferencijoje,

kur diskutavo drauge su ES plėtros komisaru Š. Füle, EP misijos Ukrainoje vienu iš vadovų, buvusiu EP pirmininku P. Cox, ES šalių užsienio reikalų ministrais bei šimtais pilietinės visuomenės atstovų iš visų ES Rytų Partnerystės programos šalių.

Leonidas Donskis, Lietuvos pirmininkavimo pristatymo EP plenarinėje sesijoje Strasbūre metu sakęs, kad „Lietuva pirmą kartą Europai pasakos ne apie save, o mėgins dalyvauti didžiuosiuose siųzetuose, kurie yra tapę Europos kovos už demokratiją ir žmogaus teises tema“, šią savo mintį tęsė Vilniuje drauge su EP Žmogaus teisių skyriumi, EP Informacijos biuru Lietuvoje bei Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija surengęs Sacharovo konferenciją. Į ją buvo pakviesti du Europos Parlamento Sacharovo premijos už minties laisvę laureatai: Kubos judėjimo „Damas de Blanco“ lyderė Berta Soler ir Baltarusijos opozicionierius Aliaksandras Milinkievičius. Ši pirmą kartą Lietuvoje surengta konferencija ne tik įprasmino mūsų šalies pirmininkavimą ES Tarybai, bet ir dar kartą priminė, kad čia, Lie-

Į Vilniuje surengtą Sacharovo konferenciją atvyko du Sacharovo premijos laureatai: Kubos žmogaus teisių gynėja B. Soler ir Baltarusijos opozicionierius A. Milinkievičius

tuvoje, mes puikiai suprantame, ką reiškia kovoti už savo laisvę ir teises bei jas branginti.

Dar vienas motyvas, lydėjęs Leonido Donskio darbus Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai metu, – pastanga europinėje erdvėje pristatyti Lietuvos kultūrą. Užsienio reikalų ministerijos kvietimu Leonidas Donskis buvo vienas iš plataus masto ES kultūros specialistų konferencijos Vilniuje įkvėpėjų bei organizatorių, o į Europos Parlamentą

Briuselyje pakvietė dvi ryškias Lietuvos aukštosios kultūros žvaigždes. Rugsėį Europos Parlamento bibliotekoje skaitytojai galėjo susipažinti su Lietuvos rašytoja ir menotyrininke Kristina Sabaliauskaite, o gruodį Lietuvos pirmininkavimą užbaigė Maestro Petras Geniušas, L. Donskio kvietimu prestižinėje Europos Parlamento Yehudi Menuhin salėje skambinęs Lietuvos klasiko Mikalojaus Konstantino Čiurlionio ir kitų Europos kompozitorių kūrinius.

L. Donskio kvietimu Europos Parlamente kūrybos vakarą surengė Lietuvos rašytoja ir menotyrininkė Kristina Sabaliauskaite. Foto: © European Union

organizacijomis kaip „Amnesty International“, „Human Rights Watch“, „Freedom House“ ir dešimtimis kitų lėmė ir tai, kad Lietuvos europarlamentaras buvo jautrus toms žmogaus teisių problemoms pasaulyje, kurios iki šiol ES žmogaus teisių politikoje buvo praktiškai neminimos. Viena tokių – diskriminacija kastos pagrindu, nuo kurios Pietų Azijoje ir kitur vis dar kenčia ketvirtadalis milijardo pasaulio gyventojų. Nuoseklus L. Donskio darbo dėka pavyko pasiekti, kad apie šį skaudulį būtų prabilta aukščiausiu ES lygiu – EP priėmė pirmąją atskirai šiai problemai skirtą rezoliuciją ir įtvirtino šią temą ES žmogaus teisių politikos darbotvarkėje.

Darbotvarkę diktavo lietuviškas jautrumas

Penkerių metų kadencijos Europos Parlamente metu Leonidas Donskis dirbo ES Rytų kaimynių tarpparlamentinėje asamblėjoje, kur jam buvo patikėtas Politinių reikalų ir žmogaus teisių komiteto vicepirmininko postas, taip pat buvo ES ir Armėnijos, Azerbaidžano ir Gruzijos parlamentinio bendradarbiavimo delegacijos narys. Toks

užduočių pasirinkimas EP užsienio ryšius formuojančiuose EP struktūrose – ne atsitiktinis. Leonidas Donskis ne kartą yra pabrėžęs, kad Lietuva ir jos politikai turi naudotis savo istoriniu jautrumu, kuris kitaip nei Vakarų Europos atstovams mums leidžia geriau suprasti šalis, kurios turėjo išgyventi panašius istorinius išbandymus, patirti gyvenimo TSRS sudėtyje traumas.

Kadencijos metu L. Donskis dėjo visas pastangas, kad postsovietinio bloko šalys ir jų problemos ES institucijose būtų ne tik labiau pastebėtos, bet ir giliau suprastos. Jis organizavo kelias dešimtis specialių renginių – Armėnijos, Ukrainos dienas, Rusijos disidentų ir intelektualų, Krymo totorių, Azerbaidžano nevyriausybinių organizacijų klausymus bei konferencijas, kurių metu sudarė unikalią galimybę iš šių šalių atvykusiems pilietinės visuomenės atstovams būti išgirstiems Europos Parlamente, diskutuoti su ES institucijų atstovais ir megzti ryšius. L. Donskis Europos Parlamente net keturis kartus surengė įtakingo JAV politikos eksperto, NATO Rytų plėtros architektu vadinamo ir sovietinio bloko integracijai į Vakarus besirūpinusio Bruce Jackson seminarus, taip pat energetinio sau-

gumo specialisto Vladimiro Socoro paskaitą, žurnalistės Anne Applebaum, nagrinėjančios skaudžiausius Rytų ir Centrinės Europos istorijos laikotarpius, knygos pristatymą ir kitus renginius, europinei bendruomenei sudarydamas galimybę susipažinti su šių regionų problematiką geriausiai išmanančiais analitikais.

Lietuviškas jautrumas atsispindėjo ir Leonido Donskio rengiamuose EP pranešimuose ir rezoliucijose – jis visuomet siekė, kad sovietinės praeities šalys sulauktų pakankamo dėmesio, būtų įsigilinta į jų specifiką, ne kartą EP dokumentuose atkreipė dėmesį į problemas, kurios ES politikos kontekste paminėtos pirmą kartą. L. Donskio akiratyje nuolat buvo žmogaus teisių ir demokratijos pažeidimai Rusijoje, Baltarusijoje, Kazachstane, Ukrainoje, Azerbaidžane, Uzbekistane, Turkmėnistane, europarlamentaras buvo šimtų kreipimųsi, laiškų, užklausimų ir rezoliucijų – t.y. tų priemonių, kuriomis europarlamentaras gali daryti įtaką, autorius. Leonidas Donskis yra vienintelis Lietuvos atstovas tarpparlamentinėje S. Magnitskio grupėje, į kurią įvairių šalių politikai susibūrė, siekdami teisingumo kalėjime nukankinto Rusijos teisininko byloje;

M. Chodorkovskiui kalint nuolat bendravo su jo šeima ir teisininkais, rengė paramos akcijas Europos Parlamente tiek jam, tiek kitiems politiniams kaliniams išlaisvinti.

Leonido Donskio darbo specifiška Europos Parlamente lėmė, kad visi komitetai bei delegacijos, kurių veikloje jis dalyvavo, užsiėmė ne ES vidaus, o užsienio politika – t.y. ES kontaktais su trečiosiomis šalimis bei jos politikos žmogaus teisių, vystomojo bendradarbiavimo srityse formavimu. Tačiau negali kilti jokių abejonių, kad būdamas vienu iš 12 Lietuvoje išrinktų europarlamentarų, savo šaliai jis skyrė išskirtinį dėmesį. Ir ne tik siekdamas įtvirtinti Lietuvos kaip ekspertės Rytų kaimynystės politikoje ar lygiavertės vystymosi politikos dalyvės vaidmenį, bet ir iškeldamas Lietuvai aktualius ir jautrius klausimus Europos Parlamento darbotvarkėje: būtų tai ES energetikos strategija ar atominių jėgainių šalia Lietuvos sienų pavojus, pieno produktų eksporto į Rusiją blokada, tarptautinis skandalas dėl Sausio 13-osios byloje įtariamo KGB karininko M. Golovatovo, Lietuvos atstovų imuniteto klausimai ar kiti gėdingi momentai Lietuvos politikoje. L. Donskis visuomet at-

kreipdavo dėmesį į iš Lietuvos piliečių, organizacijų ar institucijų atskriejančius prašymus palaiykėti vieną ar kitą dokumentą arba priešingai – jam prieštarauti, ne vienai lietuviškai organizacijai padėjo suorganizuoti renginius Europos Parlamente bei buvo jų globėjas.

Visos penkerių metų kadencijos metu, o ypač Lietuvos pirmininkavimo ES Tarybai pusmetį, Leonidas Donskis stengėsi, kad Europos Parlamente būtų pastebėta Lietuvos kultūra, literatūra ir istorija – tai, kuo mes galime didžiuotis labiausiai. Jo iniciatyva Europos Parlamente buvo surengtas Nobelio premijos laureato, poeto, eseisto Czesławo Miłoszo 100-ųjų gimimo metinių minėjimas: demonstruotas filmas ir surengta intelektualų diskusija. L. Donskio kvietimu ir rūpesčiu Europos Parlamento salėje Briuselyje skambėjo Maestro Petro Geniušo atliekama mūsų klasiko M.K. Čiurlionio muzika, vyko rašytojos Kristinos Sabaliauskaitės kūrybos vakaras ir kiti renginiai. L. Donskio ir kelių kitų Baltijos šalių europarlamentarų iniciatyva Europos Parlamente atsirado Baltijos kelio vardu pavadinta erdvė.

L. Donskis siekė, kad ES bendruomenė geriau suprastų Rytų Partnerystės šalis. Nuotraukoje – seminaras su NATO plėtros „architektu“ B. Jackson. Foto: © European Union

Žmogiško ryšio ištirpdyti kilometrai

Leonido Donskio įsitikinimu, viena didžiausių politiko klaidų – po to, kai esi išrinktas į postą, nulti nuo tų, kurie balsuodami tau suteikė mandatą. Politikas bendraudamas su savo atstovaujama rinkėjais privalo nuolat pasitikrinti, ar teisingu keliu eina, ar tebeturi jų pritarimą ir pasitikėjimą. Europos Parlamento nariams, nuolatos dirbantiems Briuselyje bei Strasbūre, o į Lietuvą grįžtantiems tik savaitgalį, ši užduotis – sudėtingesnė, nei gimtojoje šalyje dirbantiems politikams. Tačiau tereikia šiek tiek išradingumo bei asmeninio politiko pasiryžimo ir, skrupulingai planuojant savo laiką, pasitelkiant naujas technologijas bei turint atsidasusių komandą, galima ištirpdyti net ir didžiausius atstumus.

Kalbėtis, kalbėtis, kalbėtis

Vos pradėjus kadenciją Leonido Donskio biure buvo priimtas sprendimas išnaudoti visas galimybes nuolatiniam ryšiui su rinkėjais palaikyti. L. Donskis jau ir anksčiau buvo populiarus komentatorius, jaunų žmonių autoritetas, niekuomet neatsisakantis patarti tiek strateginiais, tiek ir asmeninių pasirinkimų klausimais, tad išlaikyti atviras duris besikreipiantiems ir dar daugiau – skatinti žmones kalbėti, diskutuoti, išsakyti savo nuomonę – buvo būtina.

Be kaip Leonido Donskio darbų politinėje, visuomeninėje ir akademinėje sferose duomenų bazė veikiančios novatoriškos interneto svetainės, kas mėnesį tūkstančius prenumeratorių elektroniniu pa-

tu pasiekiančio Leonido Donskio naujienlaiškio, tradicine spausdinta forma šimtatūkstantiniu tiražu platinamos kasmetinės darbų ataskaitos „EP Pulsas“, Leonido Donskio efektyviam bendravimui su rinkėjais itin pasitarnavo pastarųjų metų naujovė – socialiniai tinklai. Leonidas Donskis, turintis asmeninius profilius pagrindinėse soc. tinklų platformose, per kadencijos metus savo sekėjų skaičių išaugino iki 25 tūkstančių ir tapo vienu populiariausių politikų socialinėje erdvėje. Visgi bendravimo efektyvumą derėtų matuoti ne kiekybe, o kokybe. O ją garantavo asmeninis europarlamentaro įsitraukimas – jo soc. tinkluose ne tik buvo skelbiama informacija apie europarlamentaro veiklą, publikacijas, susitikimus,

L. Donskis rengė ir rėmė įvairias jaunimo iniciatyvas. Foto: © LR Seimas

bet ir pats Leonidas čia niekuomet nevengė dalintis savo išgyvenimais, drąsiai atsakydavo į ne visuomet patogius klausimus bei nuolatos kvietė diskusijai. Net ir būdamas itin užimtas, L. Donskis stengėsi nepalikti neatsakytų klausimų, kreipimusi ir tik ypatingais atvejais laiko stokos prispaustas kreipdavosi pagalbos į savo komandą.

Žinoma, tinkamai naudojamos naujosios technologijos – didelė paspartis šiuolaikiniam politikui, tačiau vargu, ar kada bus sukurtos tokios, kurios pakeistų betarpišką akių kontaktą ir šiltą rankos paspaudimą. Tad nenuostabu, kad savo kadencijos Europos Parlamente metu dažną savaitgalį Leonidas Donskis skyrė ne poilsiui namuose Kaune, o intensyvioms kelionėms po įvairiausių Lietuvos kampelius: nuo Visagino iki Nidos, nuo Pasvalio ir Kalvarijos. Mokyklos, bibliotekos, kultūros centrai – tai tos vietos Lietuvos miestuose ir miesteliuose, į kurias neretai vietos bendruomenių aktyvistų europarla-

mentaras buvo kviečiamas su dideliu užsispyrimu ir kantrybe – mat dėl didelio L. Donskio užimtumo kai kurie susitikimai buvo planuojami net prieš pusę metų! Visgi kiekvienas jų buvo vertas laukimo, nes nepaisant susitikimui iš anksto suplanuotos temos, kiekvieną jų galima vertinti kaip geriausią žmonių nuotaikų, jų džiaugsmų bei rūpesčių indikatorius – o tai neįkainuojamas turtas politikui ir žmogui, vertinančiam tiesų žvilgsnį ir atvirą nuomonę.

Su L. Donskiu Europos Parlamente

Ne vien per kompiuterio ekraną bendrauti su savo rinkėjais Leonidas Donskis turėjo progų ne tik Lietuvoje, bet ir savo darbo vietose: Briuselyje ir Strasbūre. L. Donskio biuras su kaupu išnaudojo Europos Parlamento kiekvienam jo nariui suteikiamą galimybę su Europos Parlamentu gyvai supažindinti savo šalies piliečius. Nuo kadencijos pradžios iki pat

L. Donskio kvietimu Europos Parlamentą Briuselyje ar Strasbūre aplankė apie 800 svečių iš Lietuvos.

paskutiniųjų darbo mėnesių europarlamentaro biuras surengė dvi dešimtis savaitės trukmės kelionių, kurių metu Europos Parlamenta Briuselyje arba Strasbūre pamatė apie 800 lietuvių. Jie ne tik turėjo galimybę iš vidaus pamatyti Europos Parlamentą, susipažinti su jo darbu, pabendrauti ir praleisti dieną su Leonidu Donskiu, bet ir aplankyti keletą kitų puikių Europos miestų: atrasti didingąją Prahą, plaukioti laiveliais Amsterdamo kanalais, ieškoti garsiųjų muzikantų Brėmeno senamiestyje ar riedėti Elzaso vynu keliu.

Galimybę tapti vienu iš L. Donskio biuro rengiamų kelionių dalyvių europarlamentaras dažniausiai suteikdavo tiems, kurie išsiskirdavo savo smalsumu, aktyvumu, noru pažinti. L. Donskis buvo daugkartinis įvairių moksleivių olimpiadų, akademinų bei bendruomenių konkursų, iniciatyvų, Konstitucijos, Europos žinių egzaminų globėjas ir prizų steigėjas, vietas kelionėse skirdavo visuomeninių organizacijų, Lietuvos aukštųjų ir vidurinių mokyklų atstovams, aktyvistams. Leonido Donskio biuras ir pats rengdavo konkursus, kurių nugalėtojai buvo kviečiami aplankyti Europos Parlamentą. Vienas tokių – moksleivių rašinių žmogaus teisių tema konkursas „Mano teisės ir pareigos“, kurį

L. Donskis tris metus iš eilės rengė drauge su LR Seimo nare Dalia Kuodyte bei LR liberalų sąjūdžio Žmogaus teisių ir pilietinės visuomenės komitetu.

Būdamas didelis jaunimo mylėtojas ir investuodamas į jo ateitį Leonidas Donskis savo kadencijos Europos Parlamente metu palaikė ir rėmė ne vieną jaunimo iniciatyvą – Lietuvos atstovų dalyvavimą Europos Parlamento ir kitų tarptautinių organizacijų simuliacijų projektuose, tarptautinėse olimpiadose ir konkursuose, skyrė savo vardo premijas geriausiems baigiamiesiems studentų darbams, kaip kvietinis pranešėjas dalyvavo mokymuose bei konferencijose.

Susitikti su rinkėjais L. Donskis skubėjo į Lietuvos miestų ir miestelių bibliotekas, mokyklas, kultūros centrus.

Kūryboje pertraukos nebuvo

Akademinę L. Donskio bičiulybę su Zygmuntu Baumanu neseniai vainikavo drauge parašyta knyga. Foto: © Raimondas Urbakavičius

Nors prieš pradėdamas darbą Europos Parlamente ir nerdamas į anksčiau neišbandytą politiko gyvenimą Leonidas Donskis nuogaštavo, ar nepritrūks laiko ir įkvėpimo taip mylimai kūrybinei veiklai, jo kūrybinis gyvenimas kadencijos Europos Parlamente metais ne tik nesulėtėjo, bet ir įgavo naujas formas bei pagreitį. Žinoma, tam reikėjo nemažai pastangų ir savidisciplinos: griežto ir skrupulingo kiekvienos dienos darbų išdėstymo bei kalendoriaus planavimo bemaž pusmečiui į priekį. Tačiau visus šiuos metus L. Donskio kūrybos gerbėjai galėjo džiaugtis ne tik nuolatiniais jo tekstais ir komentais žiniasklaidoje, naujomis knygomis, redaguotomis rinktinėmis, pasaulio skaitytojams pristatomais jo knygų vertimais, bendrais darbais su garsiaisiais pasaulio akademikais ar atrastomis naujomis kūrybos formomis, bet ir neišsenkančiais ir jau dabar intriguojančiais ateities kūrybos planais.

Naujas formas diktavo nauja aplinka

Vos pradėjus Europos Parlamento nario darbą pasirodžiusi L. Donskio esė knyga „99 Baltijos istorijos“, pasakojanti apie Baltijos regioną, jo žmones, miestus, įvykius, kaip as-

menybę suformavusius patį autorių, buvo pirmasis žingsnis į naują kūrybos etapą. Iki tol garsėjęs kaip akademinis autorius, L. Donskis ryžosi artėti prie grožinės literatūros, tam pasirinkdamas mažąsias žaidimo žodžių formas: esė, aforizmus, refleksijas, trumpus siužetus. Šiandieninis šio kūrybinio posūkiu rezultatas – knygų trilogija, kurią sudaro „Mažasis patirties žemėlapis“, „Paralelinės tikrovės“ bei „Paprastos tiesos“. Autorius neslepia, kad šių knygų atsiradimui bei formai didelę įtaką padarė pasikeitusi jo gyvenimo ir darbo aplinka – nors jos parašytos vos didesniais nei vienerių metų tarpais, tačiau tarpusavyje skiriasi vidiniais išgyvenimais ir patirtimis, su kuriomis teko susidurti autoriui, iš esmės iš akademinės į politinę keičiantis jo veiklai, bandant savyje suderinti politiką ir kūrėją, gyvenant tarp Lietuvos ir Briuselio. Net nereikia abejoti, kad baigus politiko karjerą sukauptos patirtys ir įžvalgos netikėtomis formomis vėl suguls į naują L. Donskio knygą.

Darbas Briuselyje bei Strasbūre L. Donskį įkvėpė išleisti ir savotišką europarlamentaro dienoraštį. Knygoje „Susitikimai: akimirkos portretai“ L. Donskis fiksuoja dienas, kada Europos Parlamento plenarinių sesijų, komitetų posėdžių metu ar po jų susitikto su įsimintiniais žmonėmis,

EP kadencijos metu L. Donskis nepraleido nė vienos Vilniaus knygų mugės – puikios progos susitikti su savo skaitytojais.

dalyvavo diskusijose apie idėjas ir politikos gaires, kurios į atmintį įsirėžė kaip nūdienos pasaulio akcentai. Pasak L. Donskio, tai per savo asmeninę – humanitaro, filosofo ir rašytojo – patirties prizmę perleisti darbo Europos Parlamente pastebėjimai arba „netechninio, netechnokratinio, o gal net ir tiesiog nepolitinio politiko dienoraščiai“.

Galiausiai gyvenimas Briuselyje, visai šalia nuo vaikystės L. Donskio mylimus Europos dailės meistrus subrandinusios Flandrijos bei Nyderlandų, negalėjo nesugulti į tam skirtą atskirą knygą. Taip gimė knyga-albumas „Mažoji Europa: eseto žemėlapis“, kurioje L. Donskis keliauja po mažus, tačiau genialius menininkus suformavusius ir itin turtingą istoriją turinčius Belgijos, Nyderlandų, Ispanijos, Italijos, Skandinavijos miestus. L. Donskis neslepia, kad mintyse jau audžia ir antrąją meno mylėtojo ir gurmano kelionių knygą – „Didžiąją Europą“.

Knygos atranda pasaulį

Penkeri metai Europos Parlamente Leonidui Donskiui buvo sėkmingi ir kaip akademiniam autoriui. Jau prieš tai buvęs žinomas autorius tarptautinėje akademinėje bendruomenėje, redagavęs net keletą

knygų serijų užsienio akademinėse leidyklose, pastaraisiais metais L. Donskis ženkliai praplėtė savo skaitytojų ratą ne tik išleisdamas naujų akademinų veikalų, bet ir į pasaulį išlydėdamas savo geriausiųjų darbų vertimus. Anglų kalba originaliai rašoma L. Donskio akademinė kūryba jau išversta ir išleista Brazilijos portugalų, danų, estų, ispanų, italų, korėjiečių, lenkų, portugalų, rumunų, rusų, suomių, švedų, turkų, ukrainiečių, vengrų ir vokiečių kalbomis. Leonido Donskio akademinų knygų teminiai siūlai – Europos tapatybė, europiniai siužetai, įtampos tarp kultūros ir politikos, neapykanta, utopija. Savo akademinuose veikaluose L. Donskis siekia nutiesti tiltą tarp literatūros ir filosofijos, o socialinių ir politinių įtampų paaiškinimą atrasti literatūrinuose siužetuose.

Akademinėje plotmėje pastaraisiais metais L. Donskiui itin brangus bendras kūrybos vaisius – drauge su savo bičiuliu, sociologijos gyvuoju klasiku profesoriumi Zygmuntu Baumanu parašyta knyga „Moral Blindness: the Loss of Sensivity in Liquid Modernity“ („Moralinis akumas: jautrumo praradimas likvidžioje modernybėje“). Didžiosios Britanijos leidykloje „Polity Press“ išleista knyga jau sulaukė ir antrojo tiražo, verčiama ir leidžiama kitose pasaulio

šalyse. Beje, būtent kadencijos Europos Parlamente metu Leonidui Donskiui pavyko su Z. Baumanu supažindinti tiek Lietuvos, tiek ir europinę bendruomenę: Lietuvoje iškilus sociologas viešėjo du kartus, o 2012-ųjų rudenį L. Donskio kvietimu skaitė viešą paskaitą ir Europos Parlamente Briuselyje. Parlamento senbuviai sako, kad populiarumu Z. Baumano paskaitai galėjo prilygti nebent Bill Gates arba karališkųjų šeimų atstovų vizitai.

Neužslopintas universiteto ilgesys

Jei reiktų suskaičiuoti, kiek pastaruosius penkerius metus Leonidas Donskis turėjo laisvų savaitgalių, greičiausiai užtektų ir vienos rankos pirštų. Be Europos Parlamento nario pareigų, susitikimų su rinkėjais, dalyvavimo tarptautiniuose renginiuose bei forumuose, L. Donskis likusias laisvas dienas stengėsi išnaudoti ir akademinėms kelionėms. Negalėdamas dėstyti kaip nuolatinis profesorius, L. Donskis mielai priimdavo kvietimus kaip kvietinis pranešėjas skaityti paskaitas Didžiojoje Britanijoje, Italijoje, Nyderlanduose, Belgijoje, JAV, Meksikoje, Suomijoje, Estijoje, Lietuvoje ir kitose šalyse. 2011-aisiais Didžiosios Britanijos Bradfordo universitetas L. Donskiui suteikė garbės daktaro vardą.

Nors ir dirbo intensyviu politiko darbą, L. Donskis nuolat sulaukdavo kvietimų dalyvauti akademinuose forumuose, seminaruose, konferencijose ir, jei tik pavykdavo rasti laiko, neatsisakydavo atvykti. Taip filosofas ne tik neparado akademinio smalsumo, bet ir galėjo bent šiek tiek numalsinti visus darbo Europos Parlamente metus lydėjusį universiteto, studentų, dėstytojo darbo ilgesį. Šią vasarą baigęs savo kadenciją Europos Parlamente, jau nuo rudens Leonidas Donskis grįžta dirbti savo mėgstamo akademinio darbo bei įgyvendinti gyvenimo Briuselyje dar labiau praturtintų kūrybinių planų.